
Naturskyddsföreningen i Kristianstad

Årsberättelse 2003

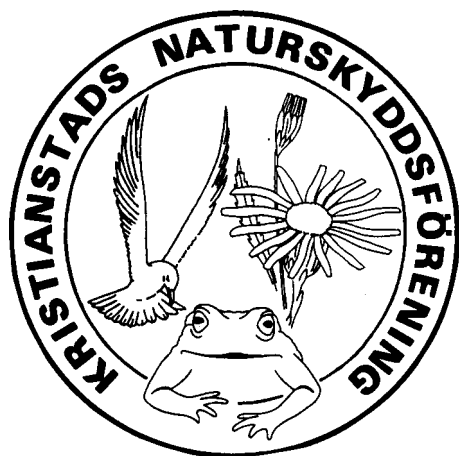
Spännande elfiskefångst

Foto: Christer Neideman

Omslag:

Bokskogslöpare

Foto: Christer Persson

NATURSKYDDSFÖRENINGEN I KRISTIANSTAD

ÅRSBERÄTTELSE 2003

Naturskyddsföreningen i Kristianstads styrelse redogör härmed för föreningens 82:a verksamhetsår:

Styrelsen har bestått av följande personer:

Valda för 2003

Ordförande Christer Neideman

Kassör Anders Hallengren

Valda för åren 2002 - 2003

Karin Bergendal

Patrik Olsson

Christer Persson

Ola Runfors

Evert Valfridsson

Valda för åren 2003 - 2004

David Ståhlberg

Charlotte Wigermo

Sara Svärd

Helén Titoff

Birgitta Vallgren

Vald för 2003

Åsa Jakobsson

Funktioner inom styrelsen

Vice ordförande Anders Hallengren

Vice kassör David Ståhlberg

Sekreterare Christer Persson

Postmottagare Christer Persson

Medlemsregister Charlotte Wigermo

Studieorganisatör Karin Bergendal

Programkommitté

Karin Bergendal

Åsa Jakobsson

Christer Neideman

Christer Persson

Ola Runfors

Sara Svärd

Evert Valfridsson

Revisorer

Torgny Roosvall

Kristina Öhman

Revisorssuppleanter

Sven Birkedal

Gert Tollgren

Valberedning

Ulf Jungbeck, Kenth O Ljungberg (sammanställande) och Sam Skällberg

KONTAKTPERSONER INOM KRETSEN

Energi:	Christer Neideman	Skog:	Ola Runfors och Evert Valfridsson
Handla miljövänligt:	Helen Titoff	Studiefremjandet:	Karin Bergendal och Anders Hallengren
Jordbruk	David Ståhlberg och Carina Wettemark	Trafik:	Christer Neideman och Evert Valfridsson
Kulturlandskapet:	Bertil Helgesson och Patrik Olsson		

EXPERTRÅD

Hans Berggren	- havsfrågor	John-Erik Nilsson	- skog, naturvård
Magnus Björkhem	- miljö kemi	Nordöstra Skånes Fågelklubb	- fåglar
Gustav Helldén	- limnologi	Kjell-Arne Olsson	- botanik
Svenne Hermodsson	- kemi- och jordbruksfrågor	Gunnar Isacson	- insekter, skog
Uno Holmberg	- svampar		
KFV (Katastrofhjälp-Fåglar-Vilt)	- skadade djur		

ORTSOMBUD

Arkelstorp:	Karin Bergendal	Fjälkinge:	Kurt Andersson
Bromölla:	Hans Berggren	Tollarp:	Evert Valfridsson
Degeberga:	Christer Persson	Åhus:	Anders Sigfridsson

MEDLEMSSTATISTIK

Medlemsstatistik 1996 - 2003:

1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1 576	1 502	1 445	1 505	1 186	1 355	1 558	1 477

Siffrorna avser alla medlemmar inklusive familjemedlemmar.

Christer Neideman

EKONOMI

Verksamhetsåret 2003 gav ett litet underskott om 3984 kronor, vilket är helt i linje med årets budget (styrelsen hade budgeterat ett underskott om 4000 kronor). Precis som i samhället i övrigt har även Naturskyddsföreningen fått ökade kostnader. Kostnadsökningarna kan härledas framför allt till trycksaker, annonser och tryck av program. Kostnadsökningen på annonser ökade så mycket att styrelsen beslutade att på prov sluta annonsera i media inför våra aktiviteter.

Ett glädjeämne är att återbäringen av medlemsavgifterna ökade under 2003. Anslaget från Kristianstads kommun var för 2003 det oförändrat 3500:-

Anders Hallengren

FLORAVÅRDSGRUPPEN

Kontaktpersoner: Kenth O Ljungberg och Torgny Roosvall

Floravårdsgruppen har under vintern, våren och hösten haft inomhusmöten varannan tisdagskväll. Under sommaren har vi haft egna inventeringar och sex floravandringar för allmänheten. Floravårdsgruppen har deltagit i projektet ”**Hotade växter i Skåne**” som drivs av Lunds Botaniska förening. Vi har också deltagit i Naturvårdsverkets projekt ”**Åtgärdsprogram för bevarande av FÄLTNOCKA**”, som vi tidigare följt upp som hotad art under ett antal år.

Årets floravandringar för allmänheten har varit mycket uppskattade med ca 15-35 deltagare.

Floravandring – Vä, Klackabacken, 20-årsjubileum av första vandringen 1983 – Måndagen den 19 maj .

Vårens första vandring gjorde vi på samma plats som den första floravandringen 1983. När vi utgick från friluftsbadets parkering duggade det. Vi följde bäcken uppströms, där blommade bl a **kabblekan**. När vi hade gått över stättan från motionsslingan hittade vi **vårlök**, den relativt sällsynta **dvärgvårlöken** och **desmeknopp**. Regnet började ta i så vi skylade ett slag i en dunge där vi fann rikligt med **smånunneört**. Vi fortsatte uppför backen och i en dunge hittade vi **bokarv**, **vätteros** och **hålnunneört**. Totalt antecknade Karin Strand 94 arter.

Floravandring – Everöd, fd järnvägs korsningen på vägen mot Gringelstad – Onsdagen den 4 juni .

Denna kväll besökte vi en av dom artrikaste sandstappslokalerna i landet. På bägge sidorna om den fd järnvägen såg vi norr om vägkorsningen bl a **tofsäxing**, **sandnejlika**, **småfingerört**, **toppjungfrulin** och **liten sandlilja**. Därefter följde vi järnvägsbanken mot Everöd och straxt innan villabebyggelsen tittade vi bl a på **sandvedel** och **luktvicker**.

Hela järnvägsområdet som här har en bredd på 40 m är avsatt som Natura 2000-område, vilket innebär att området kommer att skötas så att sandstappen skall bibehållas och utvecklas. Under hösten skall cykelvägen mitt igenom området göras färdig och området röjas från tallar och viss omrörning av marken kommer att ske. Totalt antecknade Karin Strand 58 arter.

Floravandringar – ”De vilda blommornas dag”– Söndagen den 15 juni .

Ett samarrangemang med Svenska botaniska föreningen, som genomfördes denna dag på många platser i Danmark, Norge och Sverige. Naturskyddsföreningen i Kristianstad anordnade vandringar på två platser, Håkanryd mot Siesjö i Bromölla och Tosteberga ängar i Kristianstad.

Andra året detta arrangemang anordnades besökte vi ännu ett av Kristianstads fantastiska utflyktsmål **Tosteberga ängar**. Vi gick först norrut till det nordligaste skiftet där utplantering gjorts av **fältnocka**, som en del i Naturvårdsverkets projekt ”Åtgärdsprogram för bevarande av FÄLTNOCKA”, se nedan. I ”fältnockefällan” såg vi bl a **solvända, backsippa, luddfingerört, rosettjungfrulin** och mängder av **gullvivor**. Innan vi gick ut ur fällan tittade vi på **puktörne** för att kunna skilja det från **busktörne** som vi kunde se mellan fällan och havet. Vi fortsatte stigen söderut genom de fantastiska buskmarkerna söder om kärret där vi bl a såg mängder av **Sankt Pers nycklar, vitsippor, gulsippor** och **blåsippor**. När kom ut på de mer öppna gräsmarkerna i södra delen av reservatet såg vi många **göknycklar**.

Bromölla-vandringen vid Håkanryd gick över varierande torra betesmarker, med inslag av enefälad. Här sågs bland annat **knölsmörblomma, darrgräs** och flera små förekomster av **kattfot**. Vandringen fortsatte mot fuktängar och rikkärr strax nordväst om Siesjö. **Stor ögontröst** hade ännu inte kommit igång, men vi kunde njuta av bl a **ängsnycklar, slankstarr, ängsstarr, rödklint, smörbollar** och **midsommarblomster**

Floravandring – Siesjö – Torsdagen den 27 juni .

Vi parkerade våra bilar vid vandrarhemmets parkeringsplats i Ynde. Vi följde sedan den till cykelväg ombyggda järnvägen en lång bit innan vi tog av på en åkerväg ner mot sjön. Vi såg bl a **backvicker, backvial, nässel- och hässleklocka, spenört, natt och dag** och **rosenkronill**.

Totalt antecknade Karin Strand 209 arter.

Floravandring – Degeberga, Söndre Klack – Torsdagen den 10 juli.

Vi såg bl a **liten sandlilja, grådådra, harmynta, sandtimotej, sandnejlika, tofsäxing, fältvädd, monke, getväppling, vildlin, hedblomster, puktörne, vittåtel, ögontröst, låsbräken, trift** och **backsippa**. Tyvärr hittade vi ingen sandlusern. Området var mycket välbetat.

Totalt antecknade Karin Strand 68 arter.

Floravandring – Mörkavad, uppströms Rallate– Måndagen den 21 juli.

I år följde vi bäcken nedströms till Rallate. Först tittade vi på resterna av ett ålderdomligt åkerbruk, med vackra stengården. Efter en äventyrlig bäckövergång tog vi oss norrut till Rallate. Vi såg bl a **monke, getväppling, puktörne, trift, sandkrassing, vänderot, småborre, spansk körvel, ljung, jungfrulin, backnejlika, nässelklocka** och **rödklint**. Vi hittade dessutom **buskvårtbitare** och något vi tolkade som **guldgräshoppa**. Området var delvis välbetat.

Vi såg i år, enligt de exkursionsrapporter Karin och Torgny gjorde, totalt 328 olika arter på de sex vandringar som protokollfördes, varav två endast delvis. Förra året antecknade Karin totalt 293 olika arter på de fem vandringar, som hon var med på.

I protokoll från 61 av de 140 vandringar vi gjort sedan 1983, har Märta Malmer, Christer Persson, Karin Strand och Torgny antecknat totalt 674 olika arter.

Mosslunda

Året på Mosslunda var som det brukar. Orkidéblomningen var mycket riklig. Betet var bra. "Efterbetet" i den centrala fällan, blev även i år mycket bra. Området finns nu med på Vattenrikets besökskarta. Kommunen kommer att göra en besökskarta och under hösten markerades en vandringsled.

Gytorpskärret.

Även i år röjde vi Gytorpskärret i stället för Mosslunda. Behovet är mycket stort, men tack vare att vi var så många kunde vi fortsätta att röja på de viktigaste delarna, men mycket återstår, varför ny röjning har beslutats ske lördagen den 3 april 2004.

Hotade växter i Skåne

Floraväxteriet, som vi håller på med i Kristianstads kommun, omfattar nu 73 hotade arter funna på ca 550 lokaler.

Åtgärdsprogram för bevarande av FÄLTNOCKA

Den 12 maj 1999 fastställde Naturvårdsverket åtgärdsprogrammet för bevarande av FÄLTNOCKA att gälla 1999-2002. I detta deltar Naturskyddsföreningen bl a med inventeringar, kontakter med markägare och arrendatorer avseende tillstånd till plantering och avtal om betesfredning tom juni varje år. Detta så att avbetning av blommarna inte sker och så att fröspridning kan ske. Dessutom skall vi genomföra uppföljning av betet och röjningsåtgärder på lokalerna. Se rapport på föreningens hemsida under Floravårdsgruppen. I år 2003 blev blomningen mycket extremt dålig troligen på grund den torra sommaren och hösten 2002.

Åtgärdsprogram för bevarande av KÄRRNOCKA.

På uppdrag av länsstyrelsen i Skåne, påbörjade vi arbetet med att upprätta ett "Åtgärdsprogram för bevarande av KÄRRNOCKA". Arbetet leds av Charlotte Wigermo med hjälp av övriga floravårdsgruppen.

GRODGRUPPEN

Grodgruppen har under året fortsatt sin verksamhet för bevarandet av hotade groddjur i Kristianstads kommun. Inventeringsarbetet har fortsatt, om än i förminskad skala, och andelen strandpaddor verkar konstant. Även vår lilla population av lövgroda i Olseröd verkar vara oförändrad. Under 2003 avslutades vårt stora projekt angående biotopförbättrande åtgärder för strandpadda på Rinkaby skjutfält samt vid Killegårdarna i N Åsum.

Tre grodvatten färdigställdes på Rinkaby och strandpaddorna svarade direkt med reproduktion i samtliga tre vatten.

Röjningsåtgärderna vid Killegårdarna genomfördes i slutet av året så grodgruppen ser med spänning fram mot säsongen 2004 för att se om även dessa åtgärder kommer att ge önskad effekt.

Anders Hallengren

STUDIECIRKLAR

Start av studiecirkel ”Det skånska Kulturlandskapet”, torsdag den 6 februari

Under senvintern och våren genomfördes en studiecirkel kring ”Det skånska kulturlandskapet”, 2002 års årsbok för Naturskyddsföreningen i Skåne, under ledning av Evert Valfridsson. Totalt sex deltagare samlades vid sex tillfällen och gick igenom det omfattande innehållet i boken och diskuterade kring de frågeställningar, som förs fram av de olika författarna till boken.

Evert Valfridsson

Nybörjarcirkeln i botanik i Kristianstad, 23/4 - 16/7

De nio deltagarna fick börja med det enkla: Vitsippsblommans alla delar räknades med lupp, f.f.g. för många, och man antecknade flitigt om art, släkte och familj. Ute i fält vidtog sedan det roligaste - att två och två på egen hand pröva bestämningsschemat för att försöka komma fram till arten! T.ex. funderade man på hur stor en blomma fick vara för att kallas liten, och vad färgad egentligen betydde. Av alla arter vi upptäckte och studerade på närmare håll ute i markerna, kom vi fram till att grässtjärnblomman fanns ”överallt” och att tistlar blir riktigt fina under högsommaren. Det kunde gå dramatiskt till, t.ex. när kreaturen i Mosslunda uppvaktade oss vid stättan till den klassiska slätterängen, där vi stod böjda över nattviol och Jungfru Marie nycklar! Liksom Carl von Linné var vi mest intresserade av fröväxter, men vid stranden av Lerjesjön kunde vi till slut bekanta oss med spörväxterna vitmossa och örnbräken. Under utvärderingen kom förslag om en uppföljningsexkursion i slutet av sommaren: Något att tänka på inför programplaneringen nästa år, tycker jag!

Karin Bergendal

FÖREDRAG

Föredrag om Kristianstads Vattenrike, onsdagen den 5 februari

Sven-Erik Magnusson och Karin Magntorn presenterade hur man arbetar för att Kristianstads Vattenrike skall bli Sveriges första ”riktiga” biosfärområde. Projektet ”Man and Biosphere” drivs av UNESCO och det finns ca 425 biosfärområden utspridda över hela världen. De mest skyddsvärda delarna (kärnområden) skyddas t ex som naturreservat. Utanför dessa finns buffertzoner och utvecklingsområden där markägare skall kunna stödjas ekonomiskt, som en belöning för att man tar extra ansvar för naturvård och miljö.

Vattenrikeprojektet startade 1989 som ett Ekomuseum. Arbetet har bedrivits på många plan både med ren naturvård och med information via utemuséer och internet och man koncentrerar sig under år 2002-2004 på att ansöka om att bli biosfärområde. Förhoppningsvis kommer statusen som biosfärområde att göra att nya ekonomiska resurser tillförs som gynnar både naturvården, markägarna och alla andra !

Christer Neideman

Föredrag av Jens Morin, Costa Rica med fokus på fåglar, tisdagen den 18 februari

Denna kväll i februari samlades ett tjugotal intresserade för att lyssna på Jens Morins berättelse om Costa Rica och det fantastiskt rika fågelliv som är så speciellt för Costa Rica. Jens är erfaren Ornitolog och har sett massor med arter i Sverige men trots detta såg han fler på en månad i Costa Rica. Mest spektakulära och kännetecknande är kolobrifåglarna. De finns i ett stort antal och i storlek ned till bara någon centimeter. Det finns flera utfodringsställen för dessa fåglar vid rastplatser vilket innebar att det är lätt även för en amatör att studera dessa små varelser. Ett mycket intressant föredrag av en passionerad fågelskådare.

Patrik Olsson

Årsmöte och föredrag om Nordnorge, onsdagen den 5 mars

År 2002 ökade föreningens antal medlemmar med 203 personer och föreningsekonomi uppvisade ett överskott på 12 610 kr !! Största delen av överskottet berodde på försäljning av boken "Det skånska kulturlandskapet". Årets största projekt var grävandet av dammar för grodor och paddor på Rinkabyfältet. I styrelsen avtäckades Johan Röjestål och Carina Wettemark. Som nya styrelseledamöter valdes Sara Röjestål och Åsa Jakobsson.

Efter stämman visade Johanna Grönroos bilder och berättade om Nordnorge. Johanna studerade under våren och sommaren 2002 i Tromsø. Vi fick först uppleva vintern med snötäckta fjäll och norrsken. När våren kom återvänder flyttfåglarna, det börjar grönska och småningom är det midnattssol och dalarna prunkar av yppig grönska. Vi fick följa med ett forskningsfartyg mot norskryska gränsen och se fågelfjäll med lunnefåglar, toppskarvar mm. Och sedan ta Hurtigrutten söderut mot Lofoten för en cykeltur med bedårande vyer över fjordar, fjäll och idylliska fiskelägen. En valsafari från Andenes för att se kaskelottvalar, och fisketurer då havsörnar blandar sig med trutarna för att få tag i fiskrens fullbordar bilden av en vacker och spännande kust !

Christer Neideman

Föredrag av Bertil Helgesson, Gamla Uppåkra, onsdagen den 19 mars

Bertil Helgesson är nyligen disputerad doktor i arkeologi och har varit verksam i de kanske mest spännande grävningarna i svensk historia, nämligen de i Uppåkra utanför Lund. Bertils diabilder på de föremål som man har hittat här var fullkomligt häpnadsväckande. Små millimeter stora guldtrådar som flätats och annat hantverk av kvalité som vare sig maskin eller människa kan göra om idag. Vi var ett tiotal personer som samlats och fick en tillbakablick i historien som var synnerligen spännande.

Patrik Olsson

Föredrag om floran i Åhus, torsdagen 10 april

Detta samarrangemang med Åhus Föreläsningförening i Åhusgården samlade inte mindre än 131 personer. Kjell-Arne Olsson som bor i Åhus och arbetar med sammanställningen av Skånes Flora-inventeringen berättade om den unika floran i Åhustrakten. Han började med de öppnare sandområdena där den i Norden mycket sällsynta sandstääpsfloran förekommer fläckvis på områden med kalkhaltig sand och med varmt och torrt sommarklimat. Endast ca 50 ha finns i Sverige varav det mesta i Kristianstads kommun. I Åhus finns sandstääp framförallt i norra delen av Tääppet och in i Rinkaby skjutfält, där det ställvis är lätt att hitta de typiska arterna sandnejlika och tofsääxing. På de flesta sandmarkerna har emellertid

markens ytskikt försurats och floran förändrats till borsttåtelhed, som också den rymmer många vackra örter t ex hedblomster och pukvete. Kjell-Arne berättade också om de gamla tallskogarnas intressanta flora med pyrolor, och orkidéer som t ex skogsknipprot och johannesnycklar.

Vår kommunekolog Sam Skällberg berättade slutligen om kommunens planer på att etappvis ”plöja” upp igenväxta markytor längs vägkanterna i Åhus för att på detta sätt få tillbaka den vackra ”trädesflora” som nu hotar att kvävas av olika gräs som t ex knylhavre.

Christer Neideman

Bilder från Södra Afrika, onsdagen den 1 oktober,

Tillsammans med Nordöstra Skånes Fågelklubb samlades kretsen den 1 oktober för att lyssna till Anette Strand och se hennes bilder från en resa länderna i Södra Afrika och till en del nationalparker i denna del av jorden.

Evert Valfridsson

Varför ska man bevara arter? Onsdagen den 15 oktober

Björn Widén, docent i systematisk botanik vid Lunds universitet, föreläste om artbevarande. Såväl etiska, som estetiska och ekonomiska aspekter diskuterades. Som exempel på ett pågående bevarandeprojekt talade Widén ingående om sitt arbete med den sällsynta fältnockan, som bara finns på fyra lokaler i Sverige, däribland på Tosteberga ängar. Arten kräver torra, välhävdade och ogödslade betesmarker, en biotop som gått tillbaka kraftigt under det senaste seklet. Efter 20 års studier av fältnockans populationsdynamik, reproduktionsbiologi och genetiska variation har nu ett åtgärdsprogram upprättats. Ett 40-tal åhörare kom till detta intressanta och givande föredrag.

David Ståhlberg

Tisdag 25 november, ”Med tranorna mot södern”

SNF-kretsen stod som medarrangör till den filmkväll med naturfilmaren Ingemar Lind, som genomfördes i Österängsskolan den 25 november. Årets film ”Med tranorna mot söder” var en fortsättning på Ingemar Linds besök i Kristianstad 2002 och filmen ”Kuorga – fågeln som är stor som en människa”.

Han presenterade sitt alster - av sedvanligt hög klass - och arbetet med sin praktfulla film om tranor i Sverige och den närmast osannlika historien om att försöka hitta en speciell unge bland de ca 60.000 tranor som övervintrar nere i spanska Extremadura. Efter flera månaders letande kunde Ingemar Lind på film fånga och visa resultatet av mödan. Den i Västergötland ringmärkta fågeln klarade sin långa flyttning söderut och hittades och filmades under några fascinerande ögonblick. Ett filmslut som förvisso fick den ca 70-hövdade publikens ljudliga och fascinerande bifall!

Evert Valfridsson

STUDIEBESÖK OCH EXKURSIONER

Vinterexkursion till Åhus hamn söndagen 9 februari

Vi började med att parkera på Åhus torg och gå ner till gamla Äspet-bron. Här brukar vintertid finnas smådoppingar i den vak som bildas i närheten av bron: Vi fick se fyra smådoppingar, som flitigt dök efter föda. Förutom gräsänder fanns här några enstaka dykänder: vigg, knipa och storskrake. En storskrakhane som låg på iskanten och såg ”sjuk” ut, piggnade till och störtade fram när vänliga människor matade änderna med bröd !

Vi flyttade oss sedan till Vindsurfingklubben dvs den del av hamnområdets strand som vetter mot Tället. Här låg en stor flock på minst 500 viggar och vilade sig. Inne i flocken fanns också ett tjugotal brunänder, lika många skäggdoppingar och minst en bergand. Två salskrakhonor, ett 50-tal sothöns samt enstaka alfåglar och ejdrar uppehöll sig i närheten.

Vi trotsade den kalla vinden och vandrade bort mot Lotshuset för att se de många änder och andra sjöfåglar som uppehöll sig i den öppna yttre delen av hamnen. När vi genomblåsta återvände till bilarna smakade kaffet mycket gott !

Christer Neideman

Flodpärlmussla i Vramsån, måndagen den 21 april,

Annandag påsk, 21 april, samlades 10-talet deltagare i Tollarp för att i Vramsån försöka få se den skyddsvärda flodpärlmusslan och ta del av de åtgärder som gjorts och krävs för att den och andra utsatta musselarter ska kunna finnas kvar i vattendraget. SNF-kretsens aktivitet föregicks dock av kritik om lämpligheten i att genomföra en sådan här aktivitet. Resultatet blev att den vidtalade exkursionsledaren hoppade av och en aningen frustrerad ledamot av styrelsen fick agera ”expert”.

Den flodpärlmussleintresserade skaran gjorde dock ett väldigt försiktigt besök vid ån och fick också i det av vårsolen upplysta vattnet se flera exemplar av klenoden på åbotten. Alla fick också chansen att titta närmare på ett uppspolat musselskal och ta del av information kring flodpärlmusslan, som finns i tryck. Dessutom höjdes entusiasmen hos exkursionsdeltagarna av nyligen offentliggjorda uppgifter om de första bevisen på musselföryngring på 20 år.

Evert Valfridsson

Söderåsens nationalpark söndagen den 4 maj

Denna härliga vårdag guidade Ola Runfors, Skogsvårdsstyrelsen en trevlig grupp på ca tio personer genom ravinen i Skäralid. Deltagarna fick höra om ravinens långa historia, uppskatta längden på några av Sveriges längsta ekar och bokar, se ovanliga kryptogamer som bokvårtlav och stor bandrevmossa, den senare högt uppe i källsprånget bland klipporna. I Skärån visade försärlan upp sig. Det var också i ån som vi hade en liten övning där bl a pH-värdet mättes men det informerades även om problematiken med skogsbruk vid vattendrag och vilken hänsyn skogsbruket bör ta i denna känsliga miljö. I den tuffa uppförbacken på väg upp ur ravinen blev vi flitigt påhejade av några stenknäckar som drog runt i grenverket. Dagen avslutades med att deltagarna fritt fick ströva runt i museet och gotta sig i all information.

Åsa Jakobsson

Vandring i Vattenriket söndagen den 11 maj

Tillsammans med Lundabygdens Naturvårdsförening promenerade vi (ca 35 personer) Linnérundan. Vid kanalhuset kunde Göran Knutsson visa en mycket välkamouflerad nattskärna, som han upptäckt under morgonens aktiviteter med "Fågelskådningens dag". I Sternäset var denna vår ovanligt torrt och vi såg endast enstaka brushanar och rödspovar. Vid Lillö sjöng den häckande rödvingetrasten flitigt medan vi förtärde vår matsäck. Vädret som i början bjöd på strålande sol ändrade sig och vid Härlövsborg började det regna. Här fick vi dock se mindre hackspett och ett nybyggt pungmesbo. När vi korsade Härlövs ångar hörde vi de märkliga tonerna från två sångare av Locustella-släktet, men var det gräshoppsångare eller vass-sångare det är frågan ?

Christer Neideman

Exkursion till Rumperöd och Bosarp utanför Glimåkra söndagen den 18 maj

Exkursionen leddes gemensamt av David Göransson och undertecknad. Markägarna bidrog också i hög grad med sitt kunnande. Ett 30-tal deltagare slöt upp och vädret var strålande. Först vandrade vi runt på Rumperödsberget. Under första hälften av 1900-talet bröts här diabas, vilket väldiga slagghögar fortfarande vittnar om. Huvuddelen av berget är dock bevuxet av en gles och betad ädel-lövskog, svagt dominerad av avenbok. Tack vare diabasen är jordmånen ovanligt bördig för den här delen av Skåne, vilket tydligt återspeglas i den rika floran. Vi fick njuta av en mängd fagra vårblommor, som gulsippa, blåsippa, vätteros, lungört, tandrot, smånunneört och vårärt. I en rasbrant fann vi blad av Rumperödsbergets karaktärsväxt, den ovanliga glansnävan. Lavfloran är också rik. Vi fick se ett antal signalarter, bl.a. lunglav och bokvårtlav. Efter en stärkande fikapaus vandrade vi vidare mot Bosarp. Här fick vi glädjas åt ett fantastiskt vackert och välhävdad, småskaligt nordskånskt kulturlandskap, med stenbundna naturbetesmarker, smååkrar, stenmurar, trädjungar och busksnår. Bland växtarterna kan nämnas t.ex. backsippa, baktimjan och blåsuga. På en gammal banvall växte grustrav. En mycket lyckad dag!

David Ståhlberg

Åraslövs mosse, söndagen den 29 juni

Söndagen den 29 juni besöktes det nybildade naturreservatet Åraslövs mosse, ett kärr- och våtmarksområde beläget på kritberggrund på Kristianstadsslätten strax öster om Vinslöv. Ca 15 deltagare vandrade genom området och fick en kortare presentation av reservatet och vad som gäller för området i framtiden.

På Åraslövs mosse finns ett av Skånes största extremrikkärr och av t ex den väldigt rika orkidéfloran här kunde man pricka av 15 arter.

Evert Valfridsson

Trollsländor vid Herkulesområdet, söndagen den 6 juli

Linda Birkedal, som bl a inventerat trollsländor i Vattenriket, guidade besökarna vid en exkursion till Herkulesområdet den 6 juli. Totalt har man funnit minst 30 arter av de nästan 60 trollsländearter, som vi har i vårt land. Linda inledde en trevlig trollsländetur med en genomgång av de tre olika huvudgrupper som finns: flicksländor, jungfrusländor och egentliga trollsländor. Hon berättade entusiasmerande om dessa insekters ganska långa tid som larver i vatten, varefter de klättrar upp och sätter sig på ett strå, kryper ur sitt hölje och pumpar upp sina vingar och börjar sitt rovdjursliv, som färgskimrande trollsländor.

Linda framhöll också Herkulesområdet, som genom sin lättillgänglighet gör det till ett väldigt bra ställe att studera trollsländor i Vattenriket. Något som hon också kunde styrka med de arter, som vi kunde se den här dagen – bl a fyrfläckig trollslända, kustflickslända, metalltrollslända, brun mosaiktrollslända, blodröd ängstrollslända och sjöflickslända.

Denna trevliga förmiddag i julivärmen vid Herkulesdammarna fick en extra knorr genom en rördrom, som vid ett par flygturer ”mitt i maten” visade upp sig för Linda och övriga exkursionsdeltagare – och som möttes av allmänt jubel.

Evert Valfridsson

Fiskar i Vattenriket, söndagen den 7 september

Mikael Svensson, som professionellt undersöker fiskfaunan i skånska vattendrag, visade hur det går till att elfiska vid Torsebro. När vi kom hade Mikael precis klarat av sitt ordinare provfiske nedanför bron. Han fiskade nu av en extra del av det grunda strömmande vattnet med håv och ”elektrod”. När fiskarna hamnar i det elektriska fältet nära elektroden, bedövas de och flyter upp eller t o m simmar mot elektroden och låter sig lätt fångas. Det var en imponerande mängd fiskar av många arter vi fick se på nära håll: gädda, abborre, mört, lake, öring, lax, ål, sandkryppare och grönling. Av dessa är den silverglänsande sandkrypparen och grönlingen med sina sex skäggtömmar sällsynta, men förhållandevis vanliga i Vattenriket. Mikael berättade om de olika fiskarna och deras levnadssätt, och vi hade också turen att få se både kungsfiskare och forsärla.

Vi flyttade oss sedan till ett ”dike” ute bland åkrarna i Vinnödalen nämligen Bockebäcken nedströms Önnestad. Ur det decimeterdjupa vattnet som knappt syntes för den höga vegetationen lockade Mikael upp flera fina öringar, samt grönling och storspigg. Bäckens hade alltså ett förvånande rikt fiskliv kanske därför att den under denna årstid fylldes på av porlande, kallt (och syrerikt) grundvatten.

Christer Neideman

Svampexkursion, söndagen den 21 september

En förväntansfull grupp med ett tjugotal deltagare lotsades ut till svampmarkerna i trakten av Gringelstad, under ledning av vår trogne svampexpert Erik Heijbel. Sedan vi skickats ut i olika väderstreck i tallskogen för att samla in svamp, flockades vi runt Erik, som artbestämde vad vi plockat - och i många fall också godkände som mat! Trots att det varit torrt en tid blev svampskörden ganska god - gladast var nog det par som kunde åka hem med korgen full av fina tallblodrisor!

Karin Bergendal

Cykelexkursion runt Råbelövssjön söndagen den 28 september

Sju personer slöt upp på förmiddagen vid C4-skolan för att cykla runt Råbelövssjön. Vädret var optimalt för cykling; inte särskilt mycket vind och en lagom temperatur i luften. Straxt väster om järnvägen vid Nolato anslöt vi till det gamla järnvägsspåret mot Älmhult som numera är omgjort till cykelväg. Det första stoppet gjordes vid de så kallade Lundahögarna, vilka är två av flera gravhögar i trakten som tyder på att området har varit bebott redan tidigt i historien. Vi passerade sedan Råbelövs kapell och följde den västra sidan av sjön där man under en längre sträcka endast glimtvis kan skymta vattnet genom flera skogs-

planteringar. Främst är det gran som har planterats ner mot sjön, kvar på några platser står dock äldre ekar som är värdefulla rester från svunna tider. Väster om vägen gränsar bokskog, varav en del ingår i Balsbergets naturreservat och strövområde.

När vi närmade oss Tomarps gård, där Carl Möllerberg på 1800-talet planterade stora fruktodlingar, kunde vi se rester av dessa utmed vägen med träd som fullkomligt dignade av fina röda äpplen. På Helmershus ägor, vars boställe är en slottsliknande byggnad, som vi sedan passerade fanns vid 1900-talets början Sveriges största fruktodling. Väl framme i Ekestad åt vi medhavd matsäck vid de vikingahus som har byggts på platsen framförallt för att undervisa barn hur man levde på forntiden. Efter matpausen tittade vi inuti husen och strövade även runt i omgivningarna för att utforska platsen. Först hittade vi en offerlund med allehanda skelettdelar och sedan studerade vi den inhägnade köksträdgården där man har drivit upp växter som användes i hushållen förr. Där fanns bland annat såpnejlika, persiljerot, körvel och krusmynta. Sedan var det tid för vidare cykling, nu på Råbelövssjöns östra sida. Ganska snart stannade vi vid en badplats för att med kikare se lite på sjöns fågelutbud som denna dag bestod av några par skäggdoppingar och någon sothöna. Nästa stopp bjöd först på Myskmalva och goda blåhallon och sedan även på fossil i strandkanten. Det vi fann var delar av crinoidéer (sjöljiljor) och belemniter (en slags forntida bläckfiskar). Det fanns även fina skal av flera slags snäckor men om dessa är fossil eller idag levande lyckades vi inte reda ut. Några som däremot levde i allra högsta grad var ett ganska stort antal musslor, troligen dammusslor, på sandbotten. Flera spår efter deras ”vandring” i sanden syntes tydligt.

När vi cyklade den sista biten försökte vi finna det gamla kalkbrottet i Balsvik men tyvärr förgäves. Grönskan dolde väl det vi sökte denna gång men flera av oss kommer troligen att göra ett nytt försök vid ett annat tillfälle.

Cykelturen tog fyra timmar och fyrtiofem minuter att genomföra i en behaglig takt med många stopp samt en rejäl matpaus.

Åsa Jakobsson

Vandring i naturreservatet Friseboda den 5 oktober

Vi samlades på Furubodas parkering varifrån vi tillsammans åkte till Friseboda naturreservat. Friseboda visade sig från sin bästa sida med strålande solsken och varmt väder. Efter en kort genomgång av reservatets bakgrund började vandringen. Vi gick runt främst i reservatets norra del vilket är den mest kuperade delen. Första biten gick vi längs stranden där vi kunde se en del av Frisebodas speciella flora i form av martorn och sodaört. Då det var säsong för flyttfågel stannade vi en stund extra på stranden för att se vad vi kunde hitta. Tyvärr låg fåglarna och solbadade någon annanstans så vi gick vidare längre in i reservatet.

Deltagarna fick känna på att det finns höjdskillnader även i Skåne där man minst väntar det. I skogen fanns det mer fågelliv än vid stranden, här fanns kungsfågel, svartmes och tofsmes. I floraväg hittade vi bl a harsyra.

Väl tillbaka vid havet var det dags för fika. Denna välbehövda paus intogs vid utloppet från Segesholmsån. Som en extra bonus visade sig kungsfiskare som hastigast. Ett sista ryck gjordes med en liten tripp längs ån, vi skulle försöka hitta en av reservatets rara växter: ryl. Detta lyckades vi inte med, men som en liten tröst fick vi se en annan pyrolaväxt -björkpyrola.

Sara Svärd

Studiebesök på Skogsvårdsstyrelsen onsdagen den 5 november

Ett tjugotal personer mötte upp i novemberkvällen på Skogsvårdsstyrelsens nya lokaler ute på Björkhemsområdet i Kristianstad. Länsjägmästare Jan Linder inledde med en kort resumé över Skogsvårdsstyrelsens historia. Skogsvårdsstyrelsens vision ”Skog till nytta för alla” låg till grund för det fortsatta anförandet där den vida betydelsen av skog belystes.

I anslutning till fikapausen visade Ola Runfors det IT-baserade handläggarstödet ”Kotten”. Med flygfoto som grund visades olika temakartor med information om bl a nyckelbiotoper, hotade arter, slutavverkningsanmälningar, sumpskogsinventeringar mm samt det fastighetsregister som finns med uppgifter om skogsägarna.

Dan Rydberg berättade om den tätortsnära skogens betydelse. I en tid där befolkningen alltmer koncentreras till tätorter och städer sker de flesta skogsbesöken i närheten till bostadsmiljön. Hur en sådan skog ska se ut för att på bästa sätt ge den rekreation som dagens stressade människa behöver och om mycket mer informerade en av landets kunnigaste på tätortsnära skog inför ett intresserat auditorium.

Kvällen avslutade med en allmän frågestund.

Åsa Jakobsson

Annandagjulpromenad fredagen den 26 december

Vi var ungefär 80 vandrare som under ledning av Christer Neideman gick Linnérundan. Vädret var mildt och grått med lite duggregn på slutet. På en av de stora kraftledningsstolparna på Isternäset satt pilgrimsfalken i ensamt majestät. På Isternäset gick ganska stora flockar av kanadagäss, men också en del sädgäss, vitkindade gäss samt en grågås. Vid dammarna på Härlövssidan såg vi en flock stjärtmesar, och Gösta Peper berättade om områdets fladdermöss. Bland annat så har dvärgfladdermöss kommit hit så fort som kommunen hade satt ut holkar åt dem. Vi letade förgäves efter de pungmesbon som vi vet funnits i området under sommaren. Sammanlagt lyckades vi se 30 fågelarter. På florasidan fann vi bl a ett bestånd av sträv kardvädd vid ”facklan” på Härlövs ängar. Traditionenligt spåddes också vädret för den kommande vintern: En mild vinter. Detta bland annat eftersom grundvattenståndet är mycket lågt, och år 2003 tycks bli det tredje varmaste året sedan 1860.

Christer Neideman

ANDRA AKTIVITETER

Mässan på Yllan i Kristianstad: Bo Bra - med trädgård Fredagen den 28 februari - söndagen den 2 mars

Vi var några SNF:are som avlöste varandra i Studieförbundet's innehållsrika monter, nära mässhallens centrum med de guldgula fördrivna forsythiorna. Under en vägg fullproppad med fågelholkar i olika storlekar sålde vi böcker, t.ex. Det skånska kulturlandskapet, till dem av de myllrande mässbesökarna, som promenerade in i det stycke "natur", som vår värd försökt efterskapa, med fågelljud och en liten sjö.

Karin Bergendal

Trädgårdsdagen på Bäckaskog, lördagen den 30 augusti

Tillsammans med Göran Klevås från Studieförbundet försökte vi propagera för vår naturinriktade verksamhet. Nästan alla fågelskivorna gick åt. Vädret var bra, trots att det ösregnade kvällen innan, när bordet och taket monterades på plats.

Karin Bergendal

Skogens dag, söndagen den 31 augusti

Söndagen den 31 augusti från klockan 10 till 14 var det Skogens Dag över hela landet och i Bromölla firade vi också denna dag. Helén, Birgitta och Sam reste det nyinköpta partytältet vid promenaden intill Strandängen och gjorde reklam för Naturskyddsföreningen. Helén visade också hur man enkelt kan tillverka ett överlevnadshalsband bestående av morötter, rönnbär och majs och ett 40-tal barnfamiljer lockades till verksamheten. Hur man bygger en humleholk efter ritning visades också och många stannade till för att se hur det gick för humlan som tycktes ha fastnat i holköppningen på vår demonstrationsholk. Det var en ständig ström av besökare fram till klockan två då vi fick brått att plocka hop allt inför regnet som kom som avslutning helt enligt programmet.

Birgitta Vallgren

Kulturnatt på Gamlegården, lördagen den 13 september,

Kretsen medverkade vidare vid den kulturnatt, som det kommunala bostadsbolaget i Kristianstad, ABK, genomförde på Gamlegårdsområdet i Kristianstad lördagen den 13 september. Kulturnatten var ett inslag i integrationsarbetet i bostadsområdet. Naturskyddsföreningen i samarbete med Nordöstra Skånes Fågelklubb genomförde en tipsspromenad, som var förlagd till området och med en hel del frågor kring bl.a. allemansrätten och som lockade 55 deltagare. Företrädare för SNF-kretsen hade också en liten verkstad, där områdets yngre invånare fick lära sig tillverka enkla ljuslyktor av vanliga konserverburkar.

SNF-kretsen inser det viktiga arbetet med att integrera gamla och nya svenskar och få med nya deltagare – inte minst med invandrarbakgrund – i vårt arbete och kommer bl a att satsa på de kulturnattsarrangemang som kommer framöver.

Evert Valfridsson

Handla miljövänligt på Domus, lördagen den 27 september

På Miljövänliga veckans inledande lördag stod vi inomhus på Domustorget med ett litet bord, intill ståndet med ekologiska ägg och Torbjörn Olssons kravodlade potatis och morötter. Vårt tema var dels miljöriktiga tvättmedel, dels att Bra Miljöval-märket bytt utseende till enbart falken (för att kunna gälla även utanför Sverige).

Karin Bergendal

NATURVÅRD

Kristianstads Vattenrike

Föreningen har liksom tidigare varit representerad i samrådsgruppen för naturvård i Kristianstads Vattenrike genom Christer Neideman.

Liksom under tidigare år prövades utfodring av de rastande tranorna under vårflyttningen. Denna gång lyckades projektet bättre och under några dagar höll sig tranorna vid matplatsen, vilket gav möjlighet att se dem på ovanligt nära håll. Arbetet med en förvaltningsplan för grågås har gått vidare, liksom arbetet med ansökan om att bli biosfärreservat.

Storkprojektet

Liksom tidigare häckade den vilde storkhanen tillsammans med projekthona nr 145 på taket i Viby och fick tre flygga ungar. Däremot blev det ingen häckning i Härnestad.

Utfodring av övervintrande örnar

Föreningen har liksom tidigare haft två åtlar (utfodringsplatser) under vintern. Utfodringen har skett två gånger i veckan från mitten av december 2002 till början av mars och startade åter i slutet på december. Antalet örnar i området har blivit märkbart större under de senaste åren ! Utfodringen i Vattenriket sköttes huvudsakligen av Patrik Olofsson medan Lars Jarnemo, som tidigare matade vid Tosteberga. Vi gratulerar Lars Jarnemo som under året fick mottaga Kristianstads kommuns miljöpris för detta arbete ! Vi gratulerar också Patrik Olofsson till framgången med TV-filmen "Vingar över Vattenriket" där örnarna spelar en huvudroll !

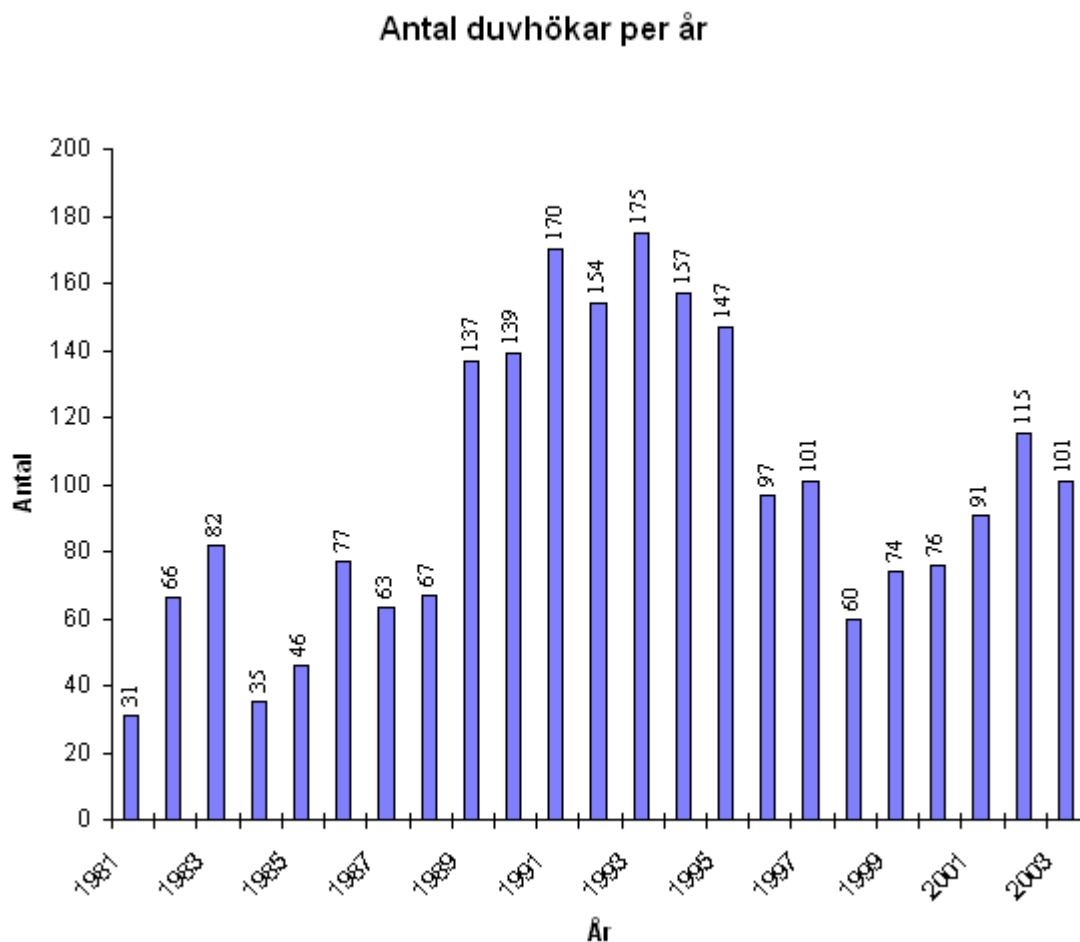
Flyttning av duvhökar

Föreningen har medverkat vid förflyttning och ringmärkning av duvhökar, som fångats i samband med fasanuppfödning i Kristianstadstrakten. Antalet ringmärkta duvhökar framgår av diagrammet

Antalet ringmärkta duvhökar under år 2003 var minst 101

Duvhöksflyttningen har under denna höst skötts av Greger Flyckt (Trolle-Ljungby och Wrangelsberg) medan Christer Neideman hämtat hökar från Wanås.

Vi sörjer Erik Schönbeck som under ett 20-tal år hämtade och ringmärkte duvhökarna från Trolle-Ljungby. Erik avled under året liksom ekosofen och TV-profilen Jan Danielsson gjorde. Det var Jan som startade flyttningen av hökar år 1980 !

Trädesfloran vid Åhus

Kommunen påbörjade under hösten projektet med att förnygra den vackra och intressanta trädesfloran längs infarten till Åhus.

Samråd , remisser mm

Föreningen har yttrat sig över ett antal kommunala samråds- och planärenden bl a angående utvidgningen av Araslövs golfbana. Föreningen har tillstyrkt bildandet av naturreservat i Maltesholm och utvidgningen av naturreservatet Forsakar, samt att naturvårdsområdet Balsberget ombildas till naturreservat.

INFORMATIONSTEKNIK

Styrelsen har under verksamhetsåret sparat portokostnader genom att använda e-post för intern kommunikation. Våra sidor på Internet har utnyttjats väl av allmänheten och styrelsen har fått in ganska mycket information och frågor via kretsens e-postadress.

Styrelsens mötesprotokoll har även i år lagts ut på nätet vilket har varit uppskattat av medlemmarna, som nu kan följa vad som avhandlas på styrelsemötena. Årsberättelsen finns som vanligt tillgänglig på nätet istället för att skickas ut i samband med vårprogrammet. Förfarandet innebär stora besparingar i tryck- och portokostnader.

De i mest besökta sidorna är de som berör kretsens program samt artobservationsnätet. Det har lämnats mycket rapporter om fynd av rödlistade arter, framför allt om groddjur.

Våra sidor besöks årligen av ett par tusen datoranvändare.

Från och med 2003 hjälper Åsa Jakobsson till med att hålla sidorna på nätet uppdaterade.

NATURSKYDDSFÖRENINGEN I SKÅNE

Christer Neideman har varit styrelseordförande och Evert Valfridsson ordförande i kretsrådet.

Kristianstad den 1 mars 2004

För styrelsen

Christer Neideman
Ordförande

Christer Persson
Sekreterare

Vandring med Floravårdsgruppen i Rallatédalen

Foto: Christer Persson

**Naturskydds
föreningen**